

Erdélyi Eszter · Prazsák-Hajnal Krisztina

Érettségi felkészítő feladatsorok

Magyar nyelv és irodalom

KÖZÉPSZINT

Erdélyi Eszter
Prazsák-Hajnal Krisztina

Érettségi felkészítő feladatsorok

Magyar nyelv és irodalom

K Ö Z É P S Z I N T

Mozaik Kiadó – Szeged, 2014

10

Szövegértés

Gyakorlófeladatok

42

Szövegalkotás

Gyakorlófeladatok

68

Feladatsorok

Érettségi próbafeladatsorok

164

Megoldókulcs

Szövegértés,
szövegalkotás,
feladatsorok megoldása

ELŐSZÓ

2005 tavaszán tanár és diák nagy-nagy – még a megszokottnál is nagyobb – izgalommal várta az érettségit. A 2004-es próbaérettségi után ez volt az első év, amikor a diákoknak az új követelményrendszer szerint kellett számot adniuk tudásukról. A korábbi esszé jellegű magyar nyelv és irodalom írásbeli vizsgát felváltotta egy komplex, szövegértési és szövegalkotási készségeket felmérő feladatlap.

Az azóta eltelt évek lehetőséget adtak a pedagógusoknak és diákoknak arra, hogy figyelemmel kísérve az újabb és újabb feladatsorok témáit, az érettségire készülve begyakorolhassák a feladattípusokat – és persze lehetőséget adnak arra is, hogy minden évben találgathassanak: milyen téma fog előkerülni, kiknek a munkássága köré épül majd egy-egy újabb év feladatsorainak megfogalmazása.

A 2012-es év kerettantervi változásai a tananyagban súlyponteltolódásokat eredményeztek – a magyar nyelv és irodalom írásbeli érettségi feladattípusait azonban ez nem érintette. A középszinten érettségiző diákoknak továbbra is egy szövegértési kérdéssorral kell megbirkózniuk, majd ezt követi a szövegalkotás: érvelő szöveg írása megadott témáról, vagy egy irodalmi mű elemzése, vagy összehasonlító elemzés készítése.

Jelen kiadványunk elkészítésében az vezérelt bennünket, hogy a mindenkori leendő érettségiző diákok hasznos, a valós vizsgahelyzetet megidéző feladatsorokon keresztül elsajátíthassák a feladattípusok megoldásának rutinját. A szövegértéses feladatok szövegeinek kiválasztásánál fontos szempontnak tartottuk, hogy maguk a szövegek is hordozzanak értékes, érdekes információkat a diákok számára. A szövegalkotási feladatok közül az érvelőesszénél – az érettségi formájának megfelelően – egy-egy hívószöveg segítségével kell fogalmazást készíteni a megadott témáról; a műelemzéseknél figyelembe vettük azt, hogy a szerzők egy része (akár maguk a művek is) legyen ismert az érettségire készülők számára, de választottunk olyan műveket és szerzőket is, amelyek nem szerepelnek a tananyagban: itt valóban lehetőség van az elemzési készségek bemutatására.

Feladatsoraink elsősorban érettségi előtt álló diákok és tanáraik számára nyújtanak segítséget a felkészülésben, de haszonnal forgathatja minden diák, aki középiskolai tanulmányait végzi. A fejezetek nyitóoldalai hasznos információkkal, tanácsokkal látják el a diákokat, a közvetlen hangnem az együtt tanulást, a felkészítést idézi. A feladatsorok azonban az érettségit jellemző hivatalos formát követik, ezzel is előidézve a vizsgaszituáció légkörét.

Kívánjuk minden leendő érettségizőnek, hogy felkészülése sikeres legyen, s a befektetett munka hozza meg gyümölcsét szép eredményekben!

A szerzők

Az alábbiakban azokat az általános irányelveket tekintheted át, amelyek meghatározzák a magyar nyelv és irodalom középszintű írásbeli érettségi vizsga javítását. A Nemzeti Erőforrás Minisztériuma által kiadott javítási-értékelési útmutató tartalmazza az adott év szövegértési feladatainak megoldókulcsát (maximálisan elérhető 40 pont), a szövegalkotási feladatokhoz (maximálisan elérhető 60 pont) pedig tartalmi elemeket javasol.

A mindenkori szövegalkotási feladatsorokhoz tartozó útmutató közli azokat a szempontokat, amelyeket a javító tanár figyelembe vesz az esszé értékelésekor: tartalmi kifejtés, megszerkesztettség, nyelvi minőség. A központilag kiadott ponttartományok és a hozzájuk tartozó jellemzők áttekintése és mérlegelése után a javító tanár maximálisan 20-20-20 pontot adhat e három elemre. A helyesírás javítása után a hibapontok ebből az összpontszámból kerülnek levonásra (maximálisan 15 pont).

A szövegértési feladatok megoldásának értékelése, pontozása

A válaszokra csak a javítási-értékelési útmutatóban megadott pontszámok, illetve rész-pontszámok adhatók. Félpont nem adható. A hiányzó válasz minden esetben 0 pont.

Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli és pontozza a helyesírási hibákat, és a pontszámot adja hozzá a szövegalkotási feladat helyesírási pontszámaihoz. A helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.

A javító tanár csak az útmutatóval lényegében egyező tartalmú választ értékelheti pontokkal. A megfogalmazás természetesen eltérhet a javítási útmutatótól. Több helyes válasz esetében a lehetőségeket / jel különíti el egymástól.

Amennyiben a vizsgázó a feladatban előírná több választ ír, akkor az első (megadott számú) megoldást kell figyelembe venni.

A pontozásban figyelembe kell venni a felelet megfogalmazását is, amennyiben ezt az útmutató előírja.

A szövegalkotási feladatok megoldásának értékelése, pontozása

Nyelvi és szerkezeti szempontból értékelni csak az adott három téma egyikéről szóló dolgozatot lehet.

A szövegalkotási feladat értékelésének irányelvei

A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldás értékelendő.

1. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik. (A lehetséges tartalmi elemekben megfogalmazott szakszerűség nem kritériuma a maximális pontszámnak.)
2. A javítási-értékelési útmutató leírja a tartalmi minőségre (elérhető: 20 pont), a szerkezetre (elérhető: 20 pont) és a nyelvhasználatra (elérhető: 20 pont) adható pontok három teljesítménytartományát, amelyeken belül az értékelő dönt az elért pontszámról.

3. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat. A jelöléshez, valamint a pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.

Érvelés, egy mű értelmzése, összehasonlító elemzés tartalmi kifejtése (tématartás, állítások jellege)

PONTOZÁS	
20–15 pont	<ul style="list-style-type: none"> – megfelelés a választott témának, címnek, feladatnak – tartalmas kifejtés – gondolati érettség – ítélőképesség, a kritikai gondolkodás megnyilvánulása – a feladattól függően: a személyes álláspont megfogalmazódása – releváns példák, hivatkozások – hihető, meggyőző állítások – kifejtett állítások – a témának, feladatnak megfelelő mennyiségű állítások – megfelelő tárgyi tudás és tájékozottság – az ismeretek helyénvaló alkalmazása – indokolt hivatkozás vagy idézés
14–9 pont	<ul style="list-style-type: none"> – lényegében megfelel a választott témának, címnek, feladatnak – a témához tartozó és attól eltérő kijelentések váltakozása – nem kellően meggyőző példák (pl. az érvek nem mindig támasztják alá az állításokat) – zömükben helytálló tárgyi elemek – nem kellő mélységű és részletességű tudás – tárgyi, fogalmi félreértések
8–1 pont	<ul style="list-style-type: none"> – eltérés a témától, címtől, feladattól – feltűnő tartalmi aránytalanság – konkrét kifejtés helyett általánosságok – kevés releváns példa, utalás – ismétlődések – gyenge vagy hibás állítások – hiányos tárgyi tudás – tárgyi, fogalmi tévedések

A szöveg megszerkesztettsége (felépítés, a műfaji megfelelés, koherencia, arányosság, tagolás, terjedelm)

PONTOZÁS	
20–15 pont	<ul style="list-style-type: none"> – megfelel a megjelölt műfajnak, a témának, a gondolatmenetnek – logikus, tudatos felépítés – az állítások/gondolati egységek világos kapcsolódása – van bevezetés, kifejtés, lezárás; ezek elkülönülnek és arányosak – jól tagolt bekezdések – globális és lineáris kohézió megvalósulása – az elvárt terjedelmnek megfelelő

14–9 pont	<ul style="list-style-type: none"> – helyenként következetlen felépítés – indokolatlan gondolatmenetbeli váltások – a részek közti összefüggés nem mindig világos (helytelen nyelvi kapcsolóelemek) – van bevezetés, kifejtés, lezárás; ezek elkülönülnek, de aránytalanok vagy formálisak – egyenetlenség lényeges és lényegtelen elválasztásában (pl. elhagyható bekezdések) – fölöslegesen hosszú
8–1 pont	<ul style="list-style-type: none"> – széteső írásmű: lényegét tekintve zavaros gondolatmenet (pl. csapongás, ismétlődések); nem halad meghatározható irányba; az író „elvész” a dolgozatban – hiányzó vagy álbevezetés / álbefejezés – a főbb szerkezeti részek nem különülnek el egymástól – szövegösszefüggésbeli hiányosságok (pl. alanyváltás) – hiba, hiányosság a kohéziót teremtő eszközök (pl. kötőszók, névmások) használatában – kirívóan rövid

Nyelvi minőség (nyelvi norma, hangnem, stílus, mondat- és szövegalkotás, szókincs)

PONTOZÁS	
20–15 pont	<ul style="list-style-type: none"> – egészében megfelel a témának, a helyzetnek; a személyes véleménynyilvánításnak – a témának megfelelő változatosságú – gördülékeny, élvezetes, választékos – szabatos, árnyalt, választékos – a szakkifejezések helyes használata
14–9 pont	<ul style="list-style-type: none"> – lényegében megfelel a témának, a helyzetnek – nem elég változatos – helyenkénti nyelvi–nyelvtani hibák (pl. egyeztetés, vonzat) – olykor a köznyelvitől eltérő (pl. szleng)
8–1 pont	<ul style="list-style-type: none"> – csak részben felel meg a témának, a helyzetnek – szintelen, igénytelen (pl. egyszerű mondatok túlsúlya) – dagályos – gyakori a nyelvi–nyelvtani hiba – szegényes – tartalmi jellegű szótévesztés

A könyv az alábbi kerettanterveknek felel meg:

EMMI Kerettanterv 51/2012 (XII. 21.) EMMI rendelet 3., 4., 5., 6. sz. melléklet
(3.2.01, 7.07, 4.2.01, 5.2.01, 6.2.01)

Mire jó a szövegértés?

Kedves Diákok!

Sokan kérdezhetitek: mire jók ezek a szövegértési feladatok? Csak arra valók, hogy az érettségi esszé előtt legyen még egy izzasztó, 60 perces feladatsor? Vagy azt akarják ellenőrizni, hogy tudtok-e olvasni? Bizony, ez elég nevetségesen hangzik.

A szövegértés mindennapjaink alapvető része. Gondoljatok arra, hogy a képek mellett mennyi írott szó vesz bennünket körül az élet minden területén! Akkor tudjuk meg egy gyógyszeréről, hogy mire figyeljünk az adagolásakor, ha elolvassuk a mellékelt tájékoztatót, egy háztartási gép működésének titkait a használati utasítás áttanulmányozása után sajátíthatjuk el, vagy a kedvenc együttesünk karriertörténetének állomásait, a zenekari tagok magánéletéről szóló információkat is különféle szövegek áttanulmányozása után ismerhetjük meg. Mi lenne velünk, ha nem tudnánk értelmezni egy jogszabály ránk vonatkozó alapinformációit, ha nem lennénk képesek megérteni egy tankönyvi feladatsor gondolatait, ha nem tudnánk élvezni egy magazin szórakoztató sajtószövegeit, vagy képtelenek lennénk egy hír feldolgozására? Hogy boldogulnátok egy idegen nyelvű pályázati felhívással, ha magyarul sem tudjátok kihámozni egy jó állásajánlat mondataiból az értelmet?

Azt is tudjuk, hogy az irodalmi szövegek olvasása mennyi örömmel jár! Mennyivel sivárabb lenne az életünk, ha nem tudnánk megérezni egy-egy vers szépségét, vagy nem lennénk képesek összerakni egy regény cselekményét az olvasottak alapján. Ugyanazt a nyelvet használja egy magyar költő és író, mint te – de alkotásuk pont attól lesz egyedi és különleges, hogy sajátos módon komponálják egymás mellé a nyelvi elemeket.

Szinte észre sem veszitek, de megállás nélkül szövegeket olvastok és értelmeztetek. Ha sikeres emberek akartok lenni, a leendő hivatásotok elsajátításához tanulnotok kell, s ehhez szakmai szövegek sokaságán fogjátok átrágni magatokat. Ha egy fárasztó nap után elolvassátok a leveleiteket, a közösségi oldalaitokon megosztott posztokat, egy laza novellát vagy egy ütős dalszöveget – szöveg, szöveg, szöveg mindenütt.

Felgyorsult világunkban a jó szövegértés mindannyiunk kulcsfontosságú érdeke. Ennek a hozzáértésnek (kompetenciának) a fejlesztését szolgálják az itt következő gyakorlófeladatok.

A fejezet idézett szövegeinek listája:

Palló Gábor: *A magyar tudós-zsenik*

Radnóti Sándor: *Jó ízlés, rossz ízlés*

Krúdy Tamás: *Az erő legyen veled!*

Hankiss-Csányi-Fehér-Jelenits-Pléh: *Az ember és az antilop* (részletek)

Egy állat vagy!

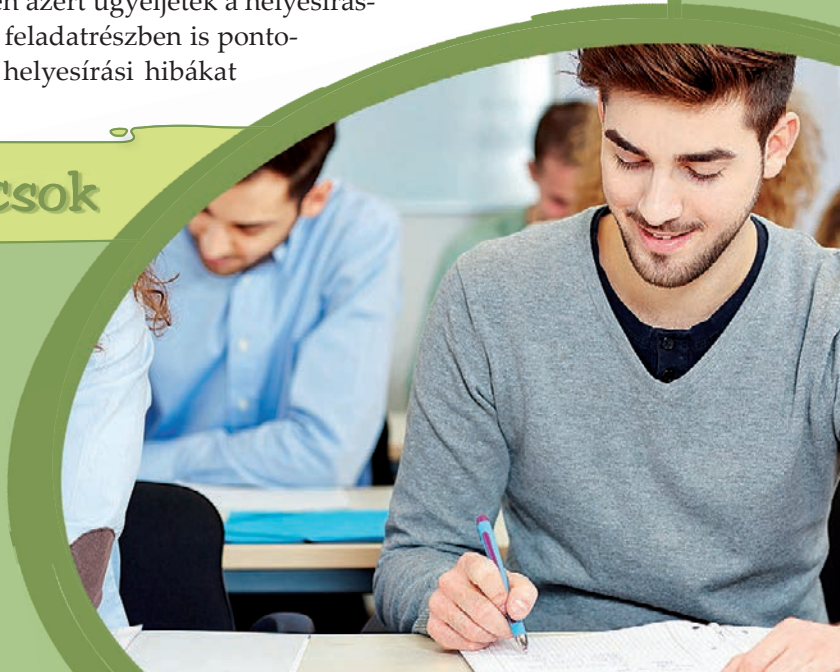

Szövegértés

Mire figyeljetek gyakorlás közben?

1. Először mindig olvassátok el figyelmesen az egész szöveget! Ez kb. 15-20 percet is igénybe vehet, ne ijedjetek meg ettől, ne kapkodjatok! A feladatok összeállítói is gondoltak erre, a fennmaradó idő elegendő a kérdések megválaszolására.
2. Nem célszerű rögtön a kérdések megválaszolásával indítani, mert az egész szöveg ismerete nélkül parttalan keresgélésbe fullad a feladatmegoldás, és ez jelentős idővesztéssel jár.
3. Az egyes szövegértési feladatok sokszor több elemből állnak, ezért a feladatok pontos értelmezése is roppant fontos! Mindig olvassátok végig az egész feladatot, „rápillantással” nem lehet jó és teljes válaszokat adni!
4. A feladatok végén mindig nézzétek meg a szereshető pontszámokat, ez is orientál benneteket, hogy pl. hány elemre kell válaszolnotok! (Pl. ha egy feladatra 3 pontot lehet kapni, valószínű, hogy három válaszelemet kell tartalmaznia.)
5. Az egyes feladatok melletti zárójelben levő számok a szövegek bekezdéseinek a sorszámát jelölik, tehát a válaszlehetőségeket azokban a bekezdésekben találhatjátok meg. Ez hatalmas segítség, ne tévesszétek szem elől!
6. A megoldások közben azért ügyeljetek a helyesírásra is, hiszen ebben a feladatrészben is pontokat veszíthettek, ha helyesírási hibákat vétetek!

Tanácsok

1. feladat

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre! Az egyes feladatokban szereplő zárójeles számok a megoldást segítő szövegrészlet számát mutatják.

Palló Gábor: *A magyar tudós-zsenik*

megoldás → 166. o.

Bevezetés

(1) Az tényleg igaz például, hogy Szilárd Leó merengéseivel kezdődik Richard Rhodes gigantikus műve, az atombomba történetéről szóló reprezentatív amerikai sikerkönyv. De az már nem biztos, hogy tényleg ki volt írva valami fontos iroda falára, hogy nem elég magyarnak lenni, érteni is kell valamihez. Bizton állíthatom viszont, hogy eddig senkivel sem találkoztam, aki látott volna magyart a forgóajtón hamarabb kijönni, mint az előtte belépő. Terjednek legendák a magyar tudósok, magyar értelmiségiek egészen különleges zsenialitásáról. [...]

(2) Hogy is áll a helyzet a zseniális magyar tudósok ügyében? A következőkben ennek próbálunk utánajárni a történetírás tárgyilagos módszerével. [...]

(3) Tény, hogy a 20. század tudományával foglalkozó történeti művekben gyakran találkozzunk a Rhodeséhoz hasonló jelenetekkel. Kicsit erősebben fogalmazva: a jellegzetesen 20. századi tudományterületeken egyre-másra bukkannak fel magyar nevek, de immár nem csupán anekdotikusan. A Nobel-díjas fizikus, Enrico Fermi felesége, aki kiváló könyvet írt az Amerikába emigrált tudósokról, már külön fejezetet szentelt a magyar tehetség titkának. [...]

A magyar jelenség

(4) A tudománytörténeti magyar jelenséget az alábbiak jellemzik:

- 1) A népesség számához viszonyítva igen sok magyar tudós ért el kiemelkedő eredményeket a 20. századi természettudományban.
- 2) Ezek az eredmények a természettudományok markánsan újszerű ágaiban születtek. Eredményei révén néhány tudós fellépett a történelem színpadára, és rendkívüli ismertségre tett szert.
- 3) A kiemelkedő eredményeket nagyobb részt azonban nem Magyarországon, hanem külföldön érték el, miután a legsikeresebb tudósok elhagyták az országot.
- 4) Kezdeti impulzusaik, szellemi alaptókéjük mégis innen származott.
- 5) Külföldön élve többé-kevésbé laza, de jól definiálható csoportot alkottak; informális együttműködést alakítottak ki, amelyet kiterjesztettek a külföldön és itthon élő kevésbé prominens magyar tudósokra is.

A jelenséget egy tudóscsoport működésén tanulmányoztam, mely 25 tagot számlál. A listára két kritérium alapján kerültek a tudósok: magyarságuk és a tudományos elithez való tartozásuk alapján.

(5) Mindkét kritériumot puhán definiálom, de nem parttalanul. Magyarnak azokat tekintem, akik magyarként nőttek fel, gondolkodásukban világosan kimutathatóak a magyarországi szocializáció nyomai: az itteni hagyományokon, az itteni életvilágban nevelkedtek.

[...] A tudós elithez sorolom (a) a Nobel-díjasokat, (b) a tudósok közvélekedése szerint a Nobel-díjasokkal azonos színvonalon állókat (a koronázatlan királyokat) és (c) azokat, akik a befogadó országokban jelentős elismerést és pozíciót értek el. [...]

A magyar tudós-zsenik mint önálló csoport

(6) Számptalan jele van annak, hogy a magyar jelenség tudósai egymással alkotott szoros kapcsolataik révén önálló csoportként viselkedtek. Együttműködésüket szervezet nem szabályozta: laza, informális hálózatot (network) alkottak. Ennek magva nem Magyarországon, hanem Németországban, Berlinben alakult ki Polányival és Szilárddal a közép-pontban. Lényege a folytonos kommunikáció, a vitatkozás tudományos, politikai és köz-napi ügyekről. Hogy ez Polányi laboratóriumában zajlott vagy Szilárd lakásán, vagy éppen Einstein statisztikus mechanika szemináriumán, nem számított. A kávéház, ahol Szilárd elmondta Gábor Dénesnek, hogyan lehetne elektronmikroszkópot készíteni, vagy az állatkert, ahol Wigner a fizikai absztrakciókról elmélkedett Tellerrel, egyaránt alkalmas volt a beszélgetésre.

(7) És természetesen is voltak ezek a kötetlen eszmecserék a tudósok számára, hiszen ilyenkor pesti életüket folytatták, az informális körökbe szerveződés itteni szokását. Ilyen volt például a Galilei Kör, a Társadalomtudományi Társaság, a Szabadgondolkodók Magyarországi Egyesülete vagy Polányi édesanyjának híres értelmiségi szalonja. Ez utóbbiban Pólya György Karinthyval beszélgetett, Ady Endre a kémikus Liebermann Leóval, Tangl Ferenc fiziológiaprofesszor (mellesleg Polányi Mihály kedvenc professzora) Jászai Marival. Számptalan ilyen fesztelen baráti társaság létezett. [...]

(8) Mi sem lehetett természetesebb a Zürichben tanuló Neumannak vagy a Lipszében dolgozó Tellernek, a Breslauban doktoráló Kürtinek, mint az, hogy ha Berlinbe vetődött, gondolkodás nélkül csatlakozzon ott élő sorstársaihoz, külön nyilatkozat nélkül belépjen a hálózatba. A hálózat szerepet játszott sikereikben. Számos ügyben együtt, egymásra támaszkodva, vagy éppen egymással vitatkozva léptek fel. Ez pedig fokozta hatékonyságukat, például azzal, hogy ismertté tette őket, nemcsak egyenként, hanem együttesen is.

Közös intellektuális vonások

(9) A csoportnak bizonyos belső koherenciát biztosított, hogy tagjai gondolkodásában számos közös vonás alakult ki. [...]

1) *Elméleti beállítottság.* A magyar jelenséget képező tudósok a tudományos feladatokat tágas elméleti perspektívából közelítették meg, amit megkönnyített jellemzően kiemelkedő matematikai készségük. Nemcsak Neumann és a matematikusok rendelkeztek egészen ritka matematikai képességekkel, hanem például Wigner, Teller, sőt a mérnököknél egészen ritka módon Kármán is, vagy a közgazdász Harsányi. [...]

2) *Gyakorlatiasság.* Az elméleti beállítottsággal együtt jelentkező gyakorlatorientáltság összefüggött azzal, hogy a csoportból meglepően sokan végeztek kémiai stúdiókat, illetve műszaki egyetemet. Többen a kémiában érték el legnagyobb eredményeiket (Hevesy, Oláh), mások előbb vagy utóbb pályaelhagyókká váltak (pl. Neumann, Wigner). A kémiai tudás azért volt gyakorlatibb, mint a fizika, mert a kémiában már az ismeretek szintjén is összekapcsolódik a tisztán tudományos megközelítés az ipari, sőt üzleti tevékenységgel, azaz a földközeli gyakorlattal. [...]

- 3) *A modern területek iránti vonzódás és a kompetitivitás.* A csoport tagjai az újonnan keletkezett, modern szakterületeken (radiokémia, biokémia, röntgen-szerkezetvizsgálat, kvantummechanika, magfizika stb.) érték el legfontosabb eredményeiket. Az itt végbemenő példátlanul gyors fejlődés óriási versenyt idézett elő. A fellendülő területek mindig több lehetőséget kínálnak az új eredmény elérésére, mint a klasszikus, megállapodott diszciplínák. [...]
- 4) *Sokoldalúság.* Többen érték el kiemelkedő sikereket szakmájuk igen különböző ágazataiban, kivált a matematikusok és a fizikusok. [...] Sokan szakterületüktől távoli tudományágakban is igen eredményesnek bizonyultak: például Szilárd a biológiában, Hevesy az orvostudományban. Többen vonzódtak a tudománytól távol eső más szellemi területek, például a különféle művészetek iránt: Teller, Orowan és Békésy egészen kiválóan zongorázott, sőt utóbbi kiemelkedő művészettörténész is volt.
- 5) *Problémamegoldás és filozófia.* A magyar jelenség tudósai szinte minden intellektuális probléma megoldása iránt szenvedélyesen érdeklődtek. [...] Legtöbben nagyon érdekes művekben fejtették ki filozófiájukat. Lénárd, Wigner, Teller vagy Szent-Györgyi saját szakmájával kapcsolatban fogalmazott meg filozófiai reflexiót, de önálló rendszer kifejlesztésére nem vállalkozott. [...]
- 6) *Politikai elkötelezettség és aktivitás.* Ez a sokoldalúsággal és filozofálási hajlandósággal összefüggő vonás tette a csoport több tagját közismertté a széles publikum előtt is. De csak a politizálási igény volt közös, a nézetek messze nem. [...]

Forrás: <http://mindentudas.hu/elolasok-cikkek/item/52-a-magyar-tud%C3%B3sok-zsenik.html>

Válaszoljon a kérdésekre!

1. A fenti szövegrészlet a *Mindentudás Egyeteme* előadás-sorozatán elhangzott egyik anyag írott formája, címe: *A magyar tudós-zsenik*. Az előadó nyilvánvalóan a fogalommal kapcsolatos előismereteinkre alapozva használja a „zseni” kifejezést. De vajon mi is a szó pontos jelentése? Az alábbiakban három lehetséges definíciót olvashat; válassza ki azt, amelyik a leginkább helytálló a szövegbeli jelentésre! (1 pont)

zseni:

- vagy tehetség, kivételesen jó képességű személy
- az, akinek az intelligenciahányadosa sokkal magasabb az átlagosnál
- különleges, gyakran különc személyiség

1

2. Az alábbi kérdések a bevezető gondolatokhoz (1, 2, 3) kapcsolódnak:

- a) Párosítsa egymással a gondolatokat a megfelelő ítéletekkel! (3 pont)
- igaz • • A magyar hamarabb kijön a forgóajtón, mint az előtte belépő.
talán igaz • • Szilárd Leó merengéseivel kezdődik Richard Rhodes műve.
téves • • Egy fontos iroda falán olvasható: Nem elég magyarnak lenni, érteni is kell valamihez.

3

- b) Milyen célt szolgál a szöveg bevezetője? Három motívumot említsen! (3 pont)

1. ....
2. ....
3. ....

3

- c) Milyen tényre utal vissza a (3) bekezdés kezdőmondata? (1 pont)

.....

1

- d) Hogyan viszonyul egymáshoz a tény és az anekdota? Magyaroztatát a szövegből vett példával illusztrálja! (1 pont)

.....

Példa: .....

1

3. Az alábbi kérdések a (4) bekezdés 5. pontjához, illetve a szöveg egészéhez kapcsolódnak. Nevezzen meg: (5 pont)

- két természettudományos területet, amelyben magyar kutatók kiemelkedő eredményeket tudhatnak magukénak! (2 pont)

.....

- egy tudóst, aki „fellépett a történelem színpadára, és rendkívüli ismertségre tett szert!” (1 pont)

.....

- a teljes szöveg ismeretében egy olyan európai országot, ahol a magyar tudósok nagy számban voltak jelen! (1 pont)

.....

- a teljes szöveg ismeretében két „laza, de jól definiálható csoport”-ot, melynek hagyományait külföldön élve is folytatták a magyar tudósok! (1 pont)

.....

5

4. Hogyan definiálja az előadó az (5) bekezdésben a címben is szereplő kifejezést: „magyar tudós-zsenik”? (2 pont)

magyar: .....

.....

tudós elit: .....

.....

2

5. Mutassa be a „network” működését a (6, 7, 8) bekezdés segítségével! (9 pont)

- Definíciója: .....

- Helyszíne: .....

- Irányítói: .....

- Jellemzője: .....

- Tagjai: .....

- Példa networkökre: .....

- Olyan tag, aki nem volt tudós: .....

- Más honnan csatlakozottak:

kik: .....

honnan: .....

9

6. Döntse el, hogy az alábbi állítások igazak-e vagy hamisak! (9) (7 pont)

- Harsányit, bár közgazdász volt, érdekelte az elméleti matematika is.
- A tudósokat tudományos feladataik megoldásában csak kevésbé segítette matematikai készségük.
- Neumann és Wigner eredetileg kémiai tanulmányokat folytattak.
- A fizikai tudás gyakorlatibb, mint a kémiai, mert összekapcsolódik az ipari tevékenységgel.
- A klasszikus tudományterületek több lehetőséget nyújtanak új eredmény elérésére, mint az új területek.

- Békésy kiemelkedő művészettörténész volt.
- Teller Ede nem csupán saját szakmájával kapcsolatban, hanem a társadalom jövője kapcsán is megfogalmazta filozófiai reflexióit.

7

7. A szövegben is szereplő Ady Endre és Karinthy Frigyes egy-egy gondolatát olvashatja az alábbiakban Európáról. Döntse el, melyik szövegrészlet melyik szerzőtől származik, majd nevezzen meg egy-egy jellegzetességet, amelyről felismerte!

„A mi mondanivalónk nem sok: értjük a magyar Athén fórumát, halljuk a szittyá paripák prűszkölését. Tehát újból Európa ellen mentek, lovas magyarok? Az Időre röhögtök, miért legyen másként, mint Szvatopluk után: szent Ázsia nevében törtetni fogtok előre.

Mi, fanyar igricek, azonban kiáltunk még egyet hozzátok. Omlásra készülő vérünket az egekig kiabáltatjuk föl: mit tettetek velünk? Mi komolyan vettük az Időt, mi 1896-ban komolyan 1896-ot írtunk, ti nem, ti csak 896-ot éreztetek akkor is. Meghurcolt benneteket ezer esztendő, át- és átítatta véreteket kun vérrel, tatár vérrel, szláv vérrel, örmény vérrel, görög vérrel, germán vérrel, oláh vérrel. Ti már nem lehettek Koppányok s Gyulák, s ti Koppányok s Gyulák vagytok mégis.”

Szerző: (2 pont) .....

Indoklás: (2 pont) .....

4

„Bevallom és már csak magamnak dúdoló néha szórakozottan
 Este az Üllői úton ha várni kell a gyéren járó ötösre
 Magamat mulattatom holmi elméleti kérdés egyenletével
 Hogy megtaláljam benne az ismeretlen kibontakozást
 Ami úgyse kell senkinek minél nagyobb szükség volna rá annál kevésbé
 Mert hisz a mai Európa nem élni hanem mindenáron megdöglenni óhajt”

Szerző: (2 pont) .....

Indoklás: (2 pont) .....

4

Összesen: 40

Feladatsorok

Mire figyelj gyakorlás közben?

1. Kezdd el a feladatmegoldást, és próbáld ügyesen beosztani az idődet! (A szövegértési feladatlpra 60 perc, a szövegalkotásnál 180 perc, a teljes feladatsor alkalmával 240 perc áll a rendelkezésedre.) Nem baj, ha lassabban haladsz az első próbálkozásokkor, de legyen ez figyelmeztető jel számodra, és gondold végig, hogy mit kell esetleg más taktikával megközelítened! Mindenki egyéni módszerrel dolgozik, így te is kialakíthatsz egy számodra kényelmes és ideális metódust, melynek segítségével az „igazi” vizsgán is otthonosan mozoghatsz majd a válaszadás/ esszéírás sűrűjében.
2. Legyen az is intő jel, ha túl gyorsan végeztél! Ez jelentheti azt, hogy a szövegértésnél felületesen adtad meg a válaszokat, vagy a szövegalkotásnál nem fordítottál kellő energiát a gondolataid kifejtésére, nem bíbelődtél eleget a megadott szövegekkel, vagy nem sorakoztattál fel kellő mennyiségű érvet/ellenérvet a fogalmazásodban. (Ám az is lehet, hogy egyszerűen csak nagyon ügyes vagy, esetleg a sokadik gyakorlófeladat után már kellő önbizalomra és magabiztosságra tettél szert. Ennek örüljünk együtt!)
3. Ha végeztél az adott feladattal, akkor olvasd át még egyszer a szöveget! Javítsd ki az esetlegesen ott maradt helyesírási, stilisztikai hibákat!
4. Végül lapozz a megfelelő számmal ellátott megoldókulcshoz! (A megoldókulcs használatánál újabb tanácsokkal fogsz találkozni, érdemes azokat is figyelembe vened, megfontolnod!)

Tanácsok

1. feladatsor

SZÖVEGÉRTÉS

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre! Az egyes feladatokban szereplő zárójeles számok a megoldást segítő szövegrészlet számát mutatják.

**Szekeres László: Ötven +
A legendák velünk élnek**

megoldás → 195. o.

(1) A *Kékszalag*¹ 2009 című könyvben írtuk: Ötven +. Nincs ilyen kategória, hogy „ötven esztendősnél idősebb hajók.” Csak mi találtuk ki. Hogy miért? Az ok kézenfekvő. Mivel ezek a gyönyörű klasszikus hajók ma már nem az abszolút elsőségért küzdenek, kicsit kikerültek a sajtó látóköréből. Pedig ennél többet, sokkal többet érdemelnének.

(2) Tehát ma már illendő megemlékezni a régmúlt idők nagyjairól. Sok – egyre több – régi hajó járja a vizeket, egyikkel-másikkal – egyre többel – versenyeznek is. Ezek közül nem egy rég nyugdíjas lehetne, van olyan, amelyik évtizedek óta. Értékük felbecsülhetetlen. A korelnök Kishamis közöttük is igazi kuriózum², védett műemlék, a maga 114 esztendejével.

Ezeknek a hajóknak a gazdáai ma is komolyan gondolják, hogy az idősödő hölgyek a Kékszalagról sem hiányozhatnak. (A hajók a nyelvek többségében nőneműek.) És ha már részt vesznek, komolyan is veszik, vannak közöttük olyanok, amelyek a fiatalokat – néhány kivétellel – nem csak megszorogatják, hanem rendszeresen el is verik. A tisztelet és megbecsülés okán – most először – a Kékszalag kapcsán külön is megemlékezünk róluk. A hajók és fenntartóik előtt.

(3) Sokan vannak vagy kevesen? Sokkal többen, mint pár évtizede remélhettük, de kevesebben, mint lehetne. Az elmúlt évtizedek alatt hajók sora menekült meg a teljes pusztulástól. A leghíresebbek közül az első egyike a Kishamis, amit még a hatvanas években mentettek meg, az utolsók között pedig egy igazi primadonna, a Kékszalag hétszeres győztese, a Tramontana született újjá. A teljesség igénye nélkül: Addió III; Béke, Bolygó. Doayen, Gitta Glória, Hadúr, Hárpia, Emese, Fortuna, Jomadár, Kékmadár, Nemecek, Nemere II; Placenta, Rabonbán, Sicc, Sirocco, Sindbad, Tabu, Talizmán, Tramontana, Vészmadár, Virtus és így tovább.

(4) Sok vita folyt mostanában arról, hogy mi a feltétele annak, hogy egy hajó old timernek³ tekinthető-e vagy sem. És hosszasan fognak a jövőben is ezen vitatkozni. Az autók világában egyszerű a képlet, harminc esztendőnél idősebb, eredeti állapotú vagy azzal egyenértékűen felújított, autentikus⁴ járművek sorolhatók ebbe a kategóriába. Egy hajó esetében közel sem ilyen egyszerű a helyzet, gyakorlatilag minden darab egyedi építés, tehát egy felújítás során nincs pótalkatrész, nincsenek eredeti veretek, nincs lehetőség „donort”

1 *Kékszalag*: Európa legrégebbi és legnagyobb tókerülő vitorlásversenye a Balatonon

2 *kuriózum*: érdekesség, ritkaság, különlegesség

3 *old timer*: eredetileg veterán autó, régi autó

4 *autentikus*: hiteles, valódi

használni stb. A legtöbb országban más és más a mérce, sok esetben az ilyen hajókat összefogó klubok maguk döntenek el, mik a szabályok, mit tekintenek old timernek. Manapság a felújított hajók – kevés kivétellel – mindenütt a világon többé-kevésbé eltérnek az eredeti építési anyagoktól és eljárásoktól. Ez érthető, hiszen a nem ritkán százéves vagy idősebb hajók építőanyagai egyszerűen beszerezhetetlenek, az építési technológiák felett nemcsak eljárt az idő, de sok esetben egyszerűen feledésbe merültek. Ezért engedékenyebbeknek kell lennünk egy hajó klasszikus mivoltának megítélése tekintetében. Egyetlen példát említve: ma senki sem várhatja el, hogy egy idősebb versenyhajón csak azért legyen pamutvitorla, mert valaha nem volt más. Pedig, ha nagyon szigorúak akarunk lenni, akkor emiatt már egy hajó nem is valódi old timer.

(5) Ezért – lehet, hogy kissé nagyvonalúan – minden ötven évnél idősebb hajót ide sorolunk, amelyiknél a test az eredeti építési anyagát megtartva lett felújítva, és jelentős szerkezeti átalakításokat nem végeztek rajta. Akkor is, ha az árboc esetleg nem fából készül, a verekezés pedig a jelen kor színvonalán készül. A lényeg ezeknek az öreg hajóknak a szépsége, a Balaton látképének megőrzésében vállalt szerepük. [...]

Előzmények

(6) A téma mondhatni két szakértője Kollár Lajos – aki az Old Timer Kupa megálmodója és szervezője -, valamint Haffner István – az öreg hajók szerelmese és lelkes kutatója – hetven felé közelítő hajójával rendszeresen versenyez és járja a Balatont.

Kollár az 1944-es Tabu tulajdonosa. A hajót Gáll Endre építtette, tőle vásárolta meg és újította fel. Totyában még a nyolcvanas években fogalmazódott meg, hogy a Balatonon van talán a legtöbb, rendszeresen versenyző Schärenkreuzer⁵. Mintegy ötven hajó! Ennek a flottának – és az általa hordozott örökségnek – a jelentősége felbecsülhetetlen. Így született a Tabu Old Timer Kupa, amely 2009-ben a tizedik alkalommal került megrendezésre. Ezen a versenyen természetesen nem kizárólag a Schärenek indulnak, hanem minden klasszikus hajóval lehet nevezni.

Haffner a Virtus nevű, 1943-ban Gregersen Hugó által építtetett Európa 30⁶-as tulajdonosa. Nyilvántartásban 89 (!) 1950 előtt épült hajó szerepel. Ezek többsége ma is járja a vizeket. Tehát nem hogy ötvenévesek, hanem lényegesen idősebbek.

Az idős hajók

(7) Jóval több mint kétszer ötven, pontosan 114 éves – a mindenki által ismert korelnök – a Kishamis. 1896-ban, Michael Ratsay tervei alapján, a balatonfüredi hajógyárban, a Széchenyi család megrendelésére épült, a Stefánia Yacht Egylet színeiben regisztrálták, gróf Széchenyi Emil építtette. Ma védett műemlék, rendszeresen versenyez.

Kevésbé közzismert tény, hogy hazánk második legidősebb hajóját, a Lédát, 1899-ben, Cowes-ban (Nagy-Britannia) építették, és 1926 körül dr. Lóczy Lajos hozatta a Balatonra.

Harmadik a sorban a Tramontana, építésének dátuma bizonytalan. Gömör Pál és Sándor Ferenc 1905-re, más források 1907-re teszik, az Öertzwerke építtette, tervezője: W.v. Hact. Az első világháborút követően, az egyik Széchenyi grófnő kapta nászajándékba, 1925-ben

5 Schärenkreuzer: magyarul Klasszikus Cirkáló; vitorlás yacht típusú hajó, lásd: http://hu.wikipedia.org/wiki/Klasszikus_cirk%C3%A1l%C3%B3

6 30-as cirkáló: a hajótípust a vitorlaméret alapján osztályozzák, lásd. uo.

került a Balatonra. 1926-ban a hajó tulajdonosa, Gordon Róbert, a KMYC vicecommodoréja⁷. A Kékszalag versenyek történetének legeredményesebb hajója, győzelmei mellett – 1940. Kultsár Istvánné (Gordon Evelin), 1942. Kultsár Istvánné (Gordon Evelin), 1963. Vályi Pál, 1971. Bucsy Balázs, 1977. Lovas József, 1979. Lovas József, 1989. Gömör Pál – többször volt dobogós.

(8) Essék szó a Nemere II.-ről is. No, nem ez a hajó a legöregebb, nem is ez a legeredményesebb, de egy korszakot jelentett a Kékszalag versenyek történetében. Azért van mivel dicsekednie. A 75-ös cirkáló Németh Istvánnal három alkalommal zsinórban győzött (1951, 1953, 1955), majd Schmalcz József (1957) is diadalra vezette. Újabb (vitatott) győzelmére 1991-ig kellett várni. A vitát az okozta, hogy a szalagok történetében – egy, a német nyelvű kiírásban előforduló pontatlanság miatt – először és utoljára két győztest hirdettek. És per-se még valami: a mai napig tartja a Kékszalag időrekordját.

(Kor)Osztályok

(9) A Kékszalagok legeredményesebb osztálya a 30-as Schärenkreuzer, összesen hat Kékszalagon győztek ilyen hajóval. A dolog érdekessége, hogy egyetlen 30-asnak sem sikerült ismételnie, mind a hat Kékszalag-győzelmet más hajó szerezte meg. Az első Kékszalagot (1934) a régi Rabonbán nyerte, utoljára pedig Izsák Szabolcs és Tuss Miklós vezette győzelemre a Hárpiát 1981-ben. 1949-ben a dobogóra csak 30-as hajó (1. Vészmadár – Mihálovics János, 2. Emese – Skodai, 3. Kékmadár – Németh István) legénysége állhatott. Magyarországon a 20-as évek végén épült meg az első 30-as cirkáló, majd a második világháború végéig még tizenhat darab készült.

(10) Sokáig úgy nézett ki a dolog, hogy a nagy cirkálókkal szemben legfeljebb egy kis jolle⁸ veheti fel a versenyt a Kékszalagon, a 22-es versenyjolle. A könnyű, kicsi, gyors, akkoriban igen népszerű hajó ma már sajnos csak elvétve fordul elő a Balatonon, mindössze néhány példányát ismerjük. Már az első tókerülőn is indult ilyen hajó, igazi meglepetést okozva. Kovács Béla harmadik lett, ezt követően kétszer győzött (1938, 1939), majd a második helyen végzett (1940). Ekkor a prominensek elunták a sikerszériát, és kitiltották ezt a hajóosztályt a versenyről.

Még egy érdekesség: a 30-asok kistestvérei, a 22-es cirkálók néhány éven belül épültek. Első volt a sorban a Lucifer (1932), ezt követte a Britt-Mari (1934), a Hannibál (1934), a Zsarnok (1934), a Gitta (1934), a Kormorán (1934), a Vihar (1935), a Hurricane (1936).

A jelen

(11) Nézzük, mi a helyzet manapság. A régi idők dicsősége egyre inkább a múltba vész. A legjobb helyezést, abszolút értékelés szerint a Sirocco éri el a régi építésű klasszikus hajók közül. 1995: hetedik, 1999: tizedik, 2004: kilencedik, 2005: tizedik, 2006: tizenharmadik, 2007: tizedik, 2008: tizenkettedik, 2009: tizenkettedik. Ezek fantasztikus eredmények. Ezzel együtt nincs mit tenni, ezek felett a hajók felett – technikai értelemben – eljárt az idő. Klasszikus hajóval utoljára Gömör Pál győzött, még 1989-ben a Tramontanával. (Vagy, ha úgy tetszik, 1991-ben a Nemere II.). Cirka húsz éve. Nem kell nagy jóstehetség ahhoz, hogy kimondjuk: klasszikus hajó nem is fog többet.

Forrás: Hajó. Vitorlás, Szörf és Motorcsónak Magazin. 18. évfolyam 176. szám, 2010. március, 31–35.o.

⁷ *vice commodore*: haditengerészeti rendfokozat, lásd: <http://hu.wikipedia.org/wiki/Haditenger%C3%A9szet>

⁸ *jolle*: hajótípus, siklóhajó, lásd: <http://www.vitorlazaras.abbcenter.com/?id=4815&cim=1>

Válaszoljon a kérdésekre!

1. Értelmezze a címet! (2 pont)

50+ : .....

A legendák velünk élnek: .....

2	
---	--

2. Értelmezze az (1) bekezdés bevezető gondolatait!

a) Mi a bevezető célja? (2 pont)

.....
 .....

b) Miért alkották meg az 50+ kategóriát? Válassza ki és jelölje X-szel a helytálló megállapítást! (1 pont)

- Azért, hogy lehessen díjazni ezeket a hajókat is.
 Azért, hogy a közvélemény figyelmét újra felkeltse.
 Azért, hogy szponzorokat kereshessenek.

3	
---	--

3. Az alábbi kérdések a (2) bekezdéshez kapcsolódnak.

a) Hogyan jellemzi a Kishamist? Három jellemzőt említsen! (1 pont)

.....

b) Magyarázza meg az „Ezek közül nem egy rég nyugdíjas lehetne,...” tagmondat jelentését! (1 pont)

.....

2	
---	--

4. Az alábbi kérdések a (3) bekezdésre vonatkoznak.

a) Miért nevezi a hajókat „idősödő hölgyeknek”? Teljes mondattal válaszoljon! (2 pont)

.....
 .....

b) A fenti elnevezésnek ellentmond a hajók neve. Miért? Válaszát két példával támassza alá! (2 pont)

.....
 .....

c) Mire utal a bekezdés utolsó mondata? Egészítse ki teljes mondattá! (1 pont)

...Vészmadár, Virtus és így tovább. ....

d) Melyik az egyik első és melyik az egyik utolsó megmentett hajó? Jelölje: első (E), utolsó (U)! (2 pont)

☐ Béke	☐ Tramontana	☐ Fortuna
☐ Sicc	☐ Vészmadár	☐ Kishamis

e) Milyen sorrendet követ a (3) bekezdés záró felsorolása? (1 pont)

.....

f) Pontosan követi-e ezt a sorrendet? Válaszát indokolja! (1 pont)

.....

9

5. A (4) bekezdés az old timer kifejezés jelentését taglalja. Az alábbi állítások közül válassza ki a helyeseket (igaz), a hibásakat (hamis) és azokat, amelyek nem szerepelnek a szövegrészletben (nem szerepel)! (8 pont)

Az autók között az számít old timernek, amely betöltötte az 50 esztendőt.	
Fontos, hogy az autó eredeti állapotú vagy azzal egyenértékűen felújított legyen.	
A hajók besorolása azért nehezebb, mert minden hajó egyedi gyártmány.	
Az old timer besorolást a hajók esetében egy-egy ország, illetve az azon belül működő klubok döntik el.	
Hazánkban az old timer besorolást szintén hajós klubok határozták meg.	
Az old timer elnevezést 1950 óta használják.	
Az eredeti építési anyagok egy része manapság már nem elérhető a hajók esetében.	
Ma ugyanolyan anyagból készítik a versenyhajók vitorláját, mint valaha.	

8

6. Készítse el az old timer kifejezés magyarázatát egy képzeletbeli hajós lexikon számára! Ügyeljen a stílusra és a pontos, ugyanakkor részletező meghatározásra (legalább 3 jellemző felsorolása)! (4 pont)

.....

.....

.....

4

7. Melyik megállapítás melyik hajóhoz kapcsolódik? Válassza ki és írja a megfelelő hajó nevét az állítás mellé! Ügyeljen arra, hogy egy állításhoz esetleg több név is tartozhat, illetve vannak olyan megállapítások, amelyekhez nem tartozik név! Ez utóbbit egyértelműen jelölje kihúzással! (6, 7) (8 pont)

Tabu • Virtus • Kishamis • Tramontana • Léda

1943-ban épült Európa 30-as hajó.	
Dr. Lóczy Lajos hozatta a Balatonra.	
A Kékszalag történetének legeredményesebb hajója.	
A balatonfüredi hajógyárban épült.	
Tulajdonosa Kollár Lajos.	
Tulajdonosaik álmodták meg az Old Timer Kupát.	
A Széchenyi család megbízásából épült meg.	
A legidősebb hajó, 115 éves.	

8

8. A (9,10) bekezdések áttanulmányozása után válaszoljon a kérdésekre!

a) Melyik hajótípus győzött egymás után hatszor a Kékszalagon? (1 pont)

.....

b) Melyik hajótípust tiltották ki a versenyekről? (1 pont)

.....

c) Milyen típusú hajó a Hárpia? (1 pont)

.....

3

9. Fogalmazza meg teljes mondatban a szöveg egészének ismeretében, hogy mi volt a cikk szerzőjének célja az írás megalkotásával! (1 pont)

.....

.....

1

Összesen: 40

Megoldókulcs

A megoldókulcs használata

A megoldókulcs nem véletlenül került a feladatgyűjtemény végére. Nem az a cél ugyanis, hogy azonnal megnézd a hiányzó megoldásokat, ha megakadsz a feladatvégzés közben, hanem az, hogy az elkészített, véglegesnek szánt feladatmegoldásokat ellenőrizni tudd.

Ez nem jelenti azt, hogy ne kukkanthatnál bele azokba a megoldókulcsokba, amelyeknek a feladatait nem volt időd elvégezni. Abból is lehet tanulni, hogy ha megnézed egy-egy szövegértési feladat megoldásait, tanulmányozod az esszék javasolt tartalmi elemeit, logikai felépítését, hivatkozott irodalmi alkotásainak jegyzékét.

Használd okosan a megoldókulcsot!

1. Figyelmesen ellenőrizd a megoldásaidat, ügyelj arra, hogy a szövegértési feladatlap esetében csak azokra a válaszokra adj pontot, amelyek a megoldókulcsban szerepelnek! Ez nem mérlegelés kérdése! Ha bizonytalan vagy, kérj segítséget a szaktanárodtól!
2. A szövegalkotási feladatoknál a megoldókulcs csak erős tartalmi ajánlást ad meg, lehetséges válaszelemeket ad meg, tehát eltérhet a te munkád ettől, de a kulcsfogalmakra, szóhasználatra, logikai rendre, gondolatmenetre érdemes odafigyelned, mert sokat tanulhatsz belőlük! Fogalmazásod megírásakor ne nevezd meg a szövegegységeket (*Bevezetés, tárgyalás, befejezés*), mi is csak a szerkezeti eligazodást könnyítettük meg velük.

Tanácsok

1-5. feladat

1. feladat. Palló Gábor: A magyar tudós-zsenik

1. A fenti szövegrészlet a *Mindentudás Egyeteme* előadássorozatán elhangzott egyik anyag írott formája, címe: *A magyar tudós-zsenik*. Az előadó nyilvánvalóan a fogalommal kapcsolatos előismereteinkre alapozva használja a „zseni” kifejezést. De vajon mi is a szó pontos jelentése? Az alábbiakban három lehetséges definíciót olvashat; válassza ki azt, amelyik a leginkább helytálló a szövegbeli jelentésre! 1 pont

zseni:

- vagy tehetség, kivételesen jó képességű személy
- az, akinek az intelligenciahányadosa sokkal magasabb az átlagosnál
- különleges, gyakran különc személyiség

2. Az alábbi kérdések a bevezető gondolatokhoz (1, 2, 3) kapcsolódnak: 3 pont

a) Párosítsa egymással a gondolatokat a megfelelő ítéletekkel!

igaz	•	•	A magyar hamarabb kijön a forgóajtón, mint az előtte belépő.
talán igaz	•	•	Szilárd Leó merengéseivel kezdődik Richard Rhodes műve.
téves	•	•	Egy fontos iroda falán olvasható: Nem elég magyarnak lenni, érteni is kell valamihez.

b) Milyen célt szolgál a szöveg bevezetője? Három motívumot említsen! 3 pont

Előismereteket idéz fel, figyelemfelkeltő, informatív.

c) Milyen tényre utal vissza a (3) bekezdés kezdőmondata? 1 pont

Richard Rhodes sikerkönyve Szilárd Leó merengéseivel kezdődik.

d) Hogyan viszonyul egymáshoz a tény és az anekdota? Magyaroztatát a szövegből vett példával illusztrálja! 1 pont

Az anekdota nem vagy csak részben alapul tényeken; érdekes, színes, hihető történet.

Példa: „...immár nem csupán anekdotikusan.” – a szövegben Szilárd Leó irodalmi műben való szerepeltetését állítja szembe Enrico Fermi feleségének írásával, mely tárgyilagosan foglalkozik a magyar tehetségekkel.

A definíció akkor teljes, ha mindkét aspektus szerepel, ekkor 2 pontot, ha csak az egyik, 1 pontot ér.

A példa akkor ér 2 pontot, ha mindkét tudós nevét megemlíti.

3. Az alábbi kérdések a (4) bekezdés 5. pontjához, illetve a szöveg egészéhez kapcsolódnak. Nevezzen meg:

– két természettudományos területet, amelyben magyar kutatók kiemelkedő eredményeket tudhatnak magukénak! 2 pont

Például: orvostudomány, kémia, biológia, fizika

– egy tudóst, aki „fellépett a történelem színpadára, és rendkívüli ismertségre tett szert”! 1 pont

Szilárd Leó – igyekezett megakadályozni az általa kikísérletezett atombomba bevetését

Elegendő a tudós megnevezése.

- a teljes szöveg ismeretében egy olyan európai országot, ahol a magyar tudósok nagy számban voltak jelen! 1 pont
Németország (6); Svájc (8)

- a teljes szöveg ismeretében két „laza, de jól definiálható csoport”-ot, melynek hagyományait külföldön élve is folytatták a magyar tudósok! 1 pont
Például: Galilei Kör, Társadalomtudományi Társaság (7)

4. Hogyan definiálja az előadó az (5) bekezdésben a címben is szereplő kifejezést: „magyar tudós-zsenik”? 2 pont

magyar: „magyarként nőttek fel, gondolkodásukban világosan kimutathatóak a magyarországi szocializáció nyomai: az itteni hagyományokon, az itteni életvilágban nevelkedtek.”

tudós elit: „-hez sorolom (a) a Nobel-díjasokat, (b) a tudósok közvélekedése szerint a Nobel-díjasokkal azonos színvonalon állókat (a koronázatlan királyokat) és (c) azokat, akik a befogadó országokban jelentős elismerést és pozíciót értek el.”

Csak a teljes, pontos definíció ér 1-1 pontot.

5. Mutassa be a „network”-öt a (6, 7, 8) bekezdés segítségével! 9 pont

- Definíciója: laza, informális hálózat.
- Helyszíne: Németország – Berlin.

Elfogadható az ország vagy a város megnevezése is.

- Irányítói: Polányi és Szilárd.

Csak mindkét név szereplése esetén jár pont.

- Jellemzője: folyamatos kommunikáció, vita a tudományos, politikai és köznapi ügyekről.
- Tagjai: Gábor Dénes, Wigner, Teller.

Csak mindhárom név szereplése esetén jár pont.

- Példa networkökre: Galilei Kör, Szabadgondolkodók Magyarországi Egyesülete.

Egy helyes válasz is elegendő.

- Olyan tagok, akik nem voltak tudósok: Karinty, Ady Endre, Jászai Mari.

Csak mindhárom név szereplése esetén jár pont.

- Más honnan csatlakozottak:

Kik: Neumann, Teller, Kürti, honnan: Zürich, Lipcse, Breslau.

Kérdésenként 1-1 pontot ér a helyes válasz.

6. Döntse el, hogy az alábbi állítások igazak-e vagy hamisak! (9) 7 pont

- I Harsányi, bár közgazdász volt, érdekelte az elméleti matematika is.
- H A tudósokat tudományos feladataik megoldásában csak kevésbé segítette matematikai készségük.
- I Neumann és Wigner eredetileg kémiai tanulmányokat folytattak.
- H A fizikai tudás gyakorlatibb, mint a kémia, mert összekapcsolódik az ipari tevékenységgel.
- H A klasszikus tudományterületek több lehetőséget nyújtanak új eredmény elérésére, mint az új területek.
- I Békésy kiemelkedő művészettörténész volt.
- H Teller Ede nem csupán saját szakmájával kapcsolatban, hanem a társadalom jövője kapcsán is megfogalmazta filozófiai reflexióit.